

Használati utasítás öngyilkosoknak

(A Szabadság Hét Köre csoport hagyatékából)

Az úgynevezett halottak napján e sorok szerzői a zuhogó eső elől menekülve, egy zord pinceborozóban rendezik szokásos ülésüket, és megpróbálják folytatni alig elkezdődött osztályozásukat az öngyilkosság helyszínrajzáról. Kint a szabadban, vagy valami zárt térben? És ha a szabadban, akkor hol? Víz mellett vagy netán sűrű erdőben? Mezőn vagy egy családi ház kertjében?

És mennyiben határozza meg a helyszín az elkövetés módját? Természeti környezetben történt-e a szuicídium, ha az illető egy búzaföldön átrobogó vonat elé vetette magát? Vagy ha éppenséggel kiugrott a száguldó szerelvényből egy szőlődomb kellős közepén? Vagy ha bent maradt a vonatban, és annak vécéjében végzett magával?

És mennyiben számíthatók be a mitikus vagy fiktív esetek? Sámson, Anna Karenina, Werther, Kirillov, Ippolit, Sztavrogin? Vagy a valós és egyben fiktív esetek, például Esther Greenwood figurája Sylvia Plath *Az üvegbura* című önéletrajzi regényében? Vagy a kettősök: Rómeó és Júlia, meg aztán ennek párja, a „falusi” Rómeó és Júlia Gottfried Kellertől? Kleist és Henriette Vogel? Arthur Koestler és a felesége, Cynthia? Az utánpótlás: Sylvia Plath utánpótlása Assia Wevill? Aki – ellentétben Sylviával – a saját kislányát is megölte? Vagy amikor Johannes R. Becher (az NDK későbbi himnuszának költője), aki 1910-ben leutánozta Kleisték szuicídiumát, de félresikerült, mert a kiválasztottját, a Franziska Fuß nevű nőt ugyan agyonlőtte, de ő maga már túlélte? És ha már: akkor mi a helyzet a sikertelen öngyilkosságokkal?

46

És így tovább?

A kérdések száma egyre nő.

De mielőtt legalább vázlatos megválaszolásukra sor kerülhetne, az Eduard inkognitós nevet választó zenerajongó engedélyt kér, hogy felolvassa egy állítólag friss álmának feljegyzését. E sorok szerzőinek egyike, a Sigismund álnevű férfi, aki a mai ülésen az elnöki tisztet tölti be, kissé vonakodva bár, de megadja az engedélyt.

Eduard tehát belekezd, de előtte nagyot kortyol a limonádéjából.

Megtalálom a holttestemet

„Amikor beléptem a lakásba, minden nagyon ismerősnek, ám ugyanakkor taszítóan idegennek tűnt. Késő délután volt, választékosabb megfogalmazásban: alkonyodott. Minden jel arra vallott, hogy ez a lakás most az »élmények váróterme« lesz számomra, ahogy Otto Weininger fogalmazott egykor.

Valami zene is szólt a lemezjátszóból. De az is lehet, hogy a falakból szűrődött elő. Opera? Vonósnégyes? Nem tudom. Majd még meg kell álmodnom – emlékszem, erre gondoltam azonnal. És valami olyasmit fogok majd vizionálni, hogy mind az öt utolsó Beethoven-vonósnégyes szólt, de egyidejűleg.

De ez nem álom volt.

És a nyomorúságos kis lakás egyetlen szobájában, amely – jobb híján, hiszen mást amúgy sem tehetett – dolgozó-, nappali és hálószobaként is működött, egy alak hevert a keskeny ágy különféle azonosíthatatlan (vagy éppenséggel szerfölött könnyen felismerhető) foltokkal pettyezett lepedőjén. Volt ott nem kevés vér is. Első ránézésre is világos volt, hogy a dögként ott elnyúló figura csuklójából ömlött ki, de semmiképpen sem az elmúlt percekben.

Hányingerrel küzdve, de mégis közelebb léptem. Igen, jól sejtettem. Én hevertem ott az ágynak csúfolt siralmas nyoszolyán.

Most mondjam azt, hogy meglepődtem? Hazugság lenne, vagyis nem mondom. Ez a bozontos, elhanyagolt szakáll, és az csimbókos hajzat, ez a magyarnak semmiképp sem nevezhető bajusz, ez a félrelökött szemüveg – és egyáltalán az összes kellék ahhoz az alakhoz tartozott, aki mind én voltam egykor; pontosabban: nem az Én, hanem alakmásom vagy legalábbis annak szánt, az önmagam teremtette kreatúrám, a félresikerült inkognitóm.

Akkor hát én haltam meg voltaképpen?

Magamat tapogatom most az elzsírosodott ágyon?

Vagy ha nem, akkor kicsodát?

Én veszem kézbe a rémes magyar konyakutánzatot tartalmazó poharat? És én nézegetem most a mellette és részben a padlóra kiszóródott maradék tablettákat? Véget érnek egyszer majd ezek az öntetszelgő kérdések?

Elfogott az undor. Hiszen ez a lakás éppolyan volt, mint az illető élete: zavaros, elég elhanyagolt, kissé mocskos, erősen tisztátalan, hebehurgyán berendezett, ha egyáltalán értelmesen használható e szó az egész felszerelésre: valami örökségből (feltehetően a nagyapáméból) leselejtezett, egykor nagyjából elegáns, választékos ízléssel kárpitozott karosszék, egy majdnem az egész szobát beborító, valamikor értékesnek számító, de azóta a különféle széklábak által többszörösen kilyuggatott perzsaszőnyeg, egy szecessziós-nak titulált kislámpa, egy legalább nyolcszemélyes ebédlőasztal, mely egyben íróasztalként funkcionált, rajta valami szerfölött régi, de még mindig remekül működő svéd írógép, a konyhában néhány tányér és teáscsésze a két világháborút látott, egykor 24 személyes herendi étkezésletből – a keresztény középosztály maradéka. És a mocskos ágyon én, ugyancsak ennek a rétegnek egyfajta örökre kudarcot vallott hulladéka.

Pár percre leültem a tűzfalra és valami utcarészletre néző egyetlen ablak elé, aztán felálltam, és elkezdtem keresni valami búcsúlevelet. De gyorsan elröhögtem magam, hiszen soha életemben nem terveztem, hogy hátrahagyok bármi ilyesmit, ha egyszer rászánom magam az elkerülhetetlennek tűnő tetre.

Ültem és ültem.

Egyetlen értelmes dolog kínálkozott: lefekszem, és alaposan kialszom magam. Bemásztam tehát önmagam döge mellé az ágyba, és a fejemre húztam a takarót.

Amikor másnap reggel felébredtem, nyomom sem volt az ágyban. Alvásom közben eltakarítottak tehát.

De meglehet, én magam takarítottam el magam.”

Kacsintgatás az utókorra

– Ennyi? Ennyi volt? – csap le a csendre az önmagát Mignon névre keresztelő Mignon, és amikor Eduard bólint, vadul felrikolt: – De hát ez undorító! Egyszerűen gusztustalan!

– Nekem mondd? – veti oda Eduard. – Képzelheted, mit éreztem...

– De nem, nem erről van szó! Ennek semmi köze az érzésekhez! – csap az asztalra Mignon, és beleharap egy pogácsába. – Az egész szöveg, az egész megírás, a stílus! Az a hányinger! Maga soha nem álmodott ilyet, ez az egész csak amolyan öntetszelgő ráfogás. Maga, Eduard, sajnálatja itt magát, és szerint...

– Egy pillanat – vágott közbe e sorok szerzői közül talán Thomas. – Miféle új stílus ez?! Ha jól rémlik, eddig tegeződünk.

– Jajaja. Persze. Nem vagyok totál hülye. Csakhogy ez egyre kevésbé tetszik nekem. Mármint a tegeződés – jelenti ki Mignon. – Legalábbis a plenáris üléseken szerintem valami elidegenítőbb hangvétel kellene. Komolyítaná a dolgot. Az rendben van, hogy amúgy négyszemközt tegeződünk, bár engem kissé ilyenkor is zavar, mivel hát, talán Otiliát kivéve, jóval fiatalabb vagyok mindenkinél. Mignon néven, ha már egyszer ezt választottam, engem nem tegezhet senki.

48

– Van némi igaza a lánykának – kapcsolódik be a magát Stella néven szerepeltető, egykor állítólag művészettörténész hölgy. – Mignon túl fiatal, én meg túl öreg vagyok ahhoz, hogy tegezzenek. Nos, elnök úr?

– Részemről semmi kifogás – feleli Sigismund, és belekortyol a második fröccsébe. – Ha másnak sincs, akkor jöhet a magázódás, kedves Mignon, legalábbis az általam elnökölt üléseken. Nos tehát, most az új stílusban kérdelem: szeretné folytatni barátunk szerzeményének elemzését?

– Csatlakozom az előttem szólókhoz – szólal meg most az állítólagos Otilia. – Pusztán már azért is, mert hazánkban egyre kevésbé képesek az emberek magázódni. Még az Ön és a Maga közti különbséget sem észlelik. Csak annyit kérek, kedves, nálam nem sokkal fiatalabb Mignon, hogy kicsit kevesebb személyeskedéssel folytassa barátunk irományának kivesezését.

– Igen, ez jogos aggály – száll be Andreas, és belekortyol vodkájába, mivel a mostani ülésnek helyet adó vendéglátóipari egységben nem tartanak calvadost. – Mert hát hogy is szól a csoportunk neve? *A Szabadság Hét Köre*, nemdebár? Azaz ne korlátozzuk egymást, csak akkor, ha elkerülhetetlen.

– Jó, rendben. De ami a lényeg, az nem személyes. Mert ugyanis írásában Eduard amolyan rémesen fájdalmas dolognak állítja be a szabadon választott halált – mondja Mignon. – És közben sajnálja magát, vagyis nem érzem, hogy szabadon dönt. Kifelé kacsingat. A publikum felé.

– Ez nem teljesen igaz – mondja Sigismund. – Ha jól emlékszem, Eduard barátunk valami olyasmit is ír, hogy mikor érnek véget ezek „az öntetszelgő kérdések”? Vagyis a saját kérdései. Szóval kicsit kívülről, külső szemmel nézi önmagát. És nem csekély undorral.

– Persze, de ez csak amolyan ámitás. Önámítás. És megint öntetszelgés. Azzal tetszeleg magának, hogy eljátssza, hogy nem tetszeleg magának. Vagy mi... – mondja Mignon. – És szerintem nem magának, hanem a képzeletbeli olvasóknak beszél. Nekik akar megfelelni. Vagyis... Bassza meg! Már magamat sem értem!

– Hadd segítsek, kedves Mignon! – kapcsolódott be ekkor a Thomas szerepében alakoskodó Thomas. – Nekem úgy rémlik, Diderot írt egyszer valamit az ilyesfajta kacsingatásról a túlvilágra. Vagyis az utókorra. De egyszerűen most nem jut eszembe, hol ír erről a jeles francia.

– A Falconet-hoz címzett levelében. Mégpedig 1766 februárjában – mondja a lehető legtermészetesebben Andreas. – Fejből idézem, de remélem, elég pontosan: „Legyen bár jelentéktelen nímand vagy zseni, de nincs ember a világon, aki képzeletében ne kísérté volna végig a saját temetési menetét. Az utókornak címzik mindazt, amit oly ékesszóló szidalmakkal ellene írnak. Az utókornak címzett sértések tömege annak a tiszteletnek a jele, amellyel iránta viseltetnek. Még akkor is adorálják, amikor szidják és gyalázzák.”

Az öngyilkosság izzó életigenlése

– Na, ez klassz! Ez a lényeg! – visít Mignon. – De van itt még valami...

– Még mindig? – nyög fel Eduard. – Akkor rendelek egy üveg pezsgőt...

– Na zsír, *merci bien*, abba én szívesen is belenyálnék – csettintett Mignon.

– Hát az aligha lesz francia... – suttogja maga elé Andreas. – Rémes ez a kocsma...

– Szóval a lényeg – folytatta Mignon –, hogy a *Megtalálom a holttestemet* című szöveg szomorú. Vagy inkább: olyan bénán tragikus. Nem derűsen életigenlő. Pedig szerintem a mi szándékunk nagyon is az. Basszus, én utálom a Csáth Gézát, mert gyilkos volt, nem csak öngyilkos, meg egy nőalázós szarházi, de kimásoltam magamnak, hogy mit írt egyszer valami orvosi cikkében – és felcsapva a laptopját már olvassa is –: „Az öngyilkosság a leghatalmasabb életvágy, a megalkuvást legkevésbé tűrő primér életösztön munkája. Mert mi lehet nagyobb bizonyítéka az élet mohó kívánásának, az optimumra való intranzigens törekvésnek, mint az, ha vagyonunkat vagy becsületünket, egészségünket vagy szerelmi boldogságunkat elvesztve, nem akarunk tovább élni? Ha nem elégszünk meg a relatív optimummal, amit a mostoha körülmények megengednek, hanem csak a legtöbbel, az ideális optimummal vagyunk hajlandók beérni.” – Világos és tiszta, ugyebár? – „Az öngyilkosság valóban a legpregnansabb, legintenzívebb élés, életkívánás. A legizzóbb, legmohóbb élet.”

– Nem rossz – mondja halkán Ottilia. – De a végén azért Csáth is megszenvedett, amíg végre sikerül kiirtania magát a földről. Nem volt az diadalmenet, picikém.

– Jó, jó, de én akkor is azt mondom, hogy az én tettem életigenlő lesz. Én ezért csatlakoztam magukhoz. Derűsen akarok távozni. Minden önkéntes halál, ha valóban szabad, akkor a jövőbe kilótt nyílvevessző. Bocs, remélem, világos voltam.

– Persze, világos volt, kedves Mignon. És jól is hangzik – mondja Thomas, és belekortyol a pezsgőbe. – De azt ne felejtjük el, hogy ezeket a nyilatkat

a búcsúlevelek röptetik a jövőbe. És akkor Eduard írása már nem is olyan öntetszelgő, hanem inkább természetes.

– Igen. Tényleg felfogható egyfajta búcsúlevélnek is – mondja Andreas, finoman odabícent Mignonnak, és üdvözlésre emeli a poharát.

– De ez amolyan Ippolit-féle, kissé öntetszelgő búcsúlevél *A félkegyelműből*, nem? Hogy is írta ez tüdőbeteg orosz csávó, aki golyót akar röpíteni a fejébe? „Az én nélkülözhetetlen magyarázatom.” Na hiszen! Ugyan kinek nélkülözhetetlen?!

– Igen, ez érdekes hozzászólás. És ne feledjék, hogy egyszer majd a búcsúlevelek osztályozását is el kell végeznünk – jelenti ki e sorok írójának egyike, a most elnöklő Sigismund. – Mindamellett Eduard írása nekem kissé egy később megírandó, lehetséges önéletrajz nagyon kezdeti próbálkozásának tűnik. Van Benvenuto Cellininek egy számomra mindig intésként ható mondata az önéletrajza elején: „Aki valamely érdemes vagy érdemesnek tetsző dolgot vitt végbe, annak, bármilyen rendű-rangú legyen is, ha szavahihető és jóra való ember, meg kellene írnia az emlékezéseit.” De, kedves Stella, maga bizonyára többet is tud mondani Cellini működéséről, nem is beszélve az autobiográfiájáról.

Az emberi arcok mocsara

– Tudnék, nem kérdés, de most inkább más jutott eszembe – mondja Stella halkán, de igen határozottan. – Témát váltok, ha megengedik – és amikor Sigismund biccent, belevág.

50

– Nem tudom, maguk észrevették-e – kezdte Stella –, hogy az utóbbi időben rettenetesen megcsúnyult városunkban az emberek arca. Valami egészen förtelmes képződmények vették át az uralmat a városunkban. Pattanásokkal, furunkulusokkal, mitesszerek százaival tarkított lebenyek, büdösen párálló bőrgolyóbisok. Dermedt pacalpörköltek, tályogos szalonnák. A nyak fölé fagyott paprikás krumplik, a koponyákon párálló töltött káposzták. A fogak lerombolt, üszkösödő kerítése. Néha úgy érzem, valami vészesen süppedékes ingoványba kerülök, amikor felszállok egy buszra, és belekerülök az emberi arcok vetőhálójába. Most is borzongok, ha felidézem ezt ebben a rémséges kocsmateremben, ahol a pincér ugyancsak szörnyű arcot hord a nyaka végén.

– Nem inkább az emberi tekintetektől iszonyodik, kedves asszonyom? – kérdi halkán Thomas.

– Igen, ez nagyon is lehetséges. Mert tény, hogy a legiszonyosabb nem is a biológiai bomlás, hanem az emberek tekintete, a szemükből kilángoló gyűlölet. Félek. Kilépek a lakásajtón, és máris rettegek.

– De mennyire igaz! – kapcsolódik be Mignon. – Még ki sem kell lépni az utcára. A szomszédok tekintetéből már a körfolyosón, vagy ahogy nagyanyám mondta, a „gangan” gyűlölet árad és megvetés. Teljesen egyértelmű, hogy a legszívesebben már ott a gangon darabokra tépnének, vagy az egyszerűség kedvéért simán áthajítanának a rozsdás vaskorlátan, hogy aztán a közös képviselő lakása előtt loccsanjon szét a fejem az udvar kövezetén. Nagyon bedurvult ez a város az elmúlt hetekben. De talán már hónapokban, sőt években.

– De képzelje el, kedves Mignon, ha mindez egy járvány alatt történne – kapcsolódott vissza a beszélgetésbe az állítólagos Thomas. – Vagyis amolyan határhelyzetben, ahogy a szépreményű egzisztencialisták mondták vala egykor. Hála istennek erről szó sincs. Nem élünk járványban, ennek egyszer s mindenkorra vége.

– Volt valami hungaro-pestis. Egy *wannabe* író próbálkozott egy ilyen re-
génnyel — vágja oda Mignon. – Lapos süketelés.

– Hát lehet, de az tuti, hogy amikor felülök például egy villamosra, mintha az arcok mocsarába süppednék. Förtelmes mocsokként nyelnek magukba ezek a pofák – mondja Eduard inkognitója.

– Akkor hát? – kérdi Andreas. – Változtassunk ezen! Ahogy a David Hume, a filozófus mondja, az emberi képzelet tetszés szerint változtathatja meg a maga ideát és képzezeit. Élünk vele!!!

Nagy stégen a Balatonnál

Úgy képzelem e sorok inkognitós szerzőinek egyike, hogy a következő pillanatban immár nem a nyirkos pincekocsmában, hanem valami tó partján ülünk, késő tavasszal, talán egy Balaton-parti villa kertjében, vagy sokkal inkább egy privát horgásztanya hatalmas stégjén, amelyet két oldalról szépen megépített hálólükkék vesznek körül. Lassan alkonyodik, a hold vörösen tükröződik a vízen; az előttünk álló demizsonban balatonfüredi rizling; kortyolgatunk poharainkból, és itt folytatjuk tovább a beszélgetést, ezúttal már Eduard elnöklete alatt.

– De hol van Mignon? – kérdi Andreas.

És mintha csak erre várt volna, a lányka kilép az egyik hálószoza ajtaján, és bokáját verdeső harangszoknyájában, vörös selyemingében, magas sarkú papucsában tipegve elindul a társaság felé. Egy zsinóron a nyakába akasztva tábla lóg, és amint a közelükbe ér, e sorok szerzői már olvashatják is a rajta fekete betűkkel álló feliratot: ÉN.

– Nem rossz, nem rossz – kuncog Ottilia. – De mi a bánatot akar jelenteni?

– Amikor Bécsben laktam – kezdi Mignon –, volt egy szédült manus, aki nagyon nyomult rám, de sikertelenül persze, és amikor fel akart vágni a műveltségével, elmesélte, hogy valami Schnitzer vagy ki a bánat, írt egy novellát, de csak a hagyatékából adták ki, mert nem merte publikálni, amiben a főszereplő meglátja Bécsben a park előtt a táblát: *Park*. És erre...

Andreas közbeszólt: – Igen, ez Arthur Schnitzler novellája. Pontosabban ő a *Novelette* alcímmel látta el.

– Na, a lényeg – folytatja Mignon –, hogy a faszi ettől kezdve otthon is cédulákat ragaszt a dolgokra: *szekrény, szék, ágy*, stb. És a végén, amikor a felesége már kihívja az elmeorvost, azt látják, hogy ez a hivatalnok...

– Igen – szól közbe Thomas. – Amúgy valójában részlegvezető egy áruházban, és a neve Huber...

– Nem mindegy? Na jó, szóval amikor megérkezik az elmeorvos, ez a Huber kilép a szobájából, és mindenki azt látja, hogy a nyakába akasztva egy tábla lóg, ezzel a felirattal: ICH. Gondoltam, kipróbálok. Én vagyok ÉN. Most már biztosan tudom. Én és semmi más. Én egyenlő ÉN!

– Igen, szellemes novella – mondja Thomas. – De mindamellet nem sza-

bad túlságosan belebonyolódni az „Én”-be. Mert könnyen a Hegel-féle szépléleké válhat az ember, kedves Mignon.

– Na, erre kíváncsi vagyok – mondja Ottilia. - De milyen ez a széplélek?

– Hát Hegel valahogy úgy írja le – üti fel a fejét fröccséből Sigismund –, hogy „hiányzik neki a külsővé-válás ereje: hogy dologgá tegye magát, és a létet elviselje. Félt, hogy a cselekvés és a létezés által beszennyezi bensősége nagyszerűségét; és hogy megőrizze szíve tisztaságát, kerüli az érintkezést a valósággal, és lemond végső absztrakcióvá kiélezett személyes énjéről, és szubsztancialitást ad magának, vagyis gondolkodását létté változtatja át. De az üres tárgy, amit magának létrehoz, most megtölti az üresség tudatával, cselekvése nem más, mint pusztaság, amely csak elvész, miközben a léttelen tárggyá lesz; s túlesve eme veszteségen és visszaesve magához, csak elveszettnek találja magát – a maga áttetsző tisztaságában ez a Széplélek most elhamvad magában, eltűnik, mint alaktalan pára, és szertefoszlik a pusztaságban.” Valahogy így hangzik.

– Igen, jól foglalta össze, kedves Sigismund, akitől ezennel, itt a vízparton átveszem az elnöki tisztséget – mondja Eduard, és ebbe nevezett Sigismund nagy örömmel egyezik bele, és azonnal a fröccsei felé fordul. – De van tovább is az elemzés, és talán erre utalt Thomas, mégpedig így szól: „A boldogtalan tudat fájdalma azokban a kemény szavakban fejeződik ki, hogy *isten meghalt*. Ez a tudat visszatérése az Én = Én éjszakájának mélységébe, amely már semmit nem különböztet meg és semmiről nem tud önmagán kívül.”

Hát ilyen ne legyen Mignon, és senki közülünk.

– Ezen könnyen segíthetünk – áll fel Andreas, odalép Mignonhoz, leakasztja a táblát a nyakából, megfordítja, ráír valamit, és a saját nyakába akasztja. És most ez látható a táblácskán: TE. Azzal meghajol, és calvadosos poharát Mignonra emeli: – Aki neked Én, az nekem Te vagy. És viszont.

Mignon tapsol, és elpirul.

Társias öngyilkosok. Élőképek

– Na, ez frappáns megoldás volt – értékeli Eduard. – És ezzel máris a ketős öngyilkosságoknál tartunk, igaz? Mint zenészeknek, nekem az operairodalomból erről azonnal Aida és Radames esete jut eszembe Verdi operájából. Ahogy ketten együtt önként meghalnak a sziklabarlangban.

– De a legszebbek egyike nyilván a már említett Arthur Koestler és a felesége, Cynthia Jefferies kettős öngyilkossága Londonban, 1983. március 1-jén – mondja Sigismund. – És ízlésesen előkészített is. A tett előtti délelőtt Cynthia elvitte Arthur imádott, tizenkét éves, David nevű kutyáját az állatorvoshoz, és felkérte a doktort, hogy altassa el végleg, miközben a házvezetőnőnek azt hazudta, hogy az ebet a barátainak ajándékozta. És amikor aztán március 3-án a házvezetőnő, Amelia Marino reggel megjött, hogy elvégezze a szokásos munkáját, a ház kapuján ezt a cédulát találta: „Kérem, ne jöjjön fel, hanem hívja a rendőrséget, és mondja meg nekik, hogy ők jöjjenek be.”

Odafent a nappaliban aztán a következő, szinte idilli kép fogadta a hivatalos személyeket: Koestler egy karosszékekben ült az ablak előtt, kezében üres konyakospohár. Tőle balra, a szófán Cynthia foglalt helyet, előttük az

asztalon félig üres borospoharak álltak, egy pohár méz és egy teljesen üres gyógyszeres üveg.

– Ez gyönyörű! – mondja Stella. – És szinte valóra váltja egy régi álomat. Hogy ugyanis fel kellene eleveníteni a 18. században olyannyira divatos élőképek hagyományát. Amikor híres festmények jeleneteit állítottak be valóságos, élő szereplőkkel. Képzeljék csak el, David képét, a *Szókratész halálát* a mi élőképes megvalósításunkban! Vagy Jean Andre Rixens 1874-es festményét a teljes aktként heverő Kleopátra haláláról!

– No de azért Zichy rézkarcát, a *Hidavatást* már nem lenne ilyen egyszerű megvalósítani élőképpen... – veti oda szárazon Sigismund.

– Igen, van pár ilyen élőkép Goethe *Vonzások és választások* című könyvében is, és ezekben az egyik regényalak, mégpedig Ottilie játssza a főszerepet – susogja mosolyogva az a lány, aki inkognitójához az Ottilia nevet választotta.

– Nekem a nagy performance-tervem a következő volt még valamikor hajdanában – folytatja Stella. – Maguk már nem ismerhetik még a nevét sem, de volt egy rémes és elég zseniális irodalmárfigura az akkori köreinkben, aki 1961 júliusában, egy dög meleg napon lett öngyilkos. A barátainak azt hazudta, hogy vidékre utazik megírni valamit, de valójában otthon maradt, és altatókkal megmérgezte magát. Persze pár nap múlva már valami gyanús szag szivárgott ki az ajtaján, erre feltörték a lakást, és a rendőröket itt következő kép fogadta: Czibor az ágyon hevert már nagyjából hullaszappanosra felbomlott, öklendeztetően bűzlő állapotban, a teteme fölött, a falon pedig Derkovits híres Dózsa-metszetének a reprodukciója volt kiszögezve, a lázadó mellén a felirattal: „Büdös paraszt”. Na, gondoltam, ezt kellene élőképek kiállítani. De persze akkor nulla esély volt az ilyesmire.

– Hát ez tényleg undormány – mondja Thomas. – És amolyan bosszú a túlélőkön. Koestleréknek ilyesmi meg se fordult a fejében.

Tapintatos kilépés

– Így igaz – mondja Andreas. – És a búcsúlevelük is példásan tapintatos. Engedjék meg, hogy a magam fordításában felolvassam.

„Annak, akit illet.

E feljegyzés célja, hogy egyértelműen kinyilvánítsa: gyógyszerek túladagolásával öngyilkosságot akarok elkövetni, bárki más tudta vagy közreműködése nélkül. A gyógyszereket legálisan szereztem be, és hosszú idő alatt gyűjtöttem őket össze.

Ha valaki öngyilkosságot szándékozik elkövetni, akkor olyan játékot kezdeményez, amelynek eredményét a játékos csak akkor ismeri meg, ha a kísérlet sikertelen marad, viszont nem ismeri meg, ha sikerrel jár. Ha a kísérletem sikertelen lesz, és fizikailag vagy mentálisan korlátolt állapotban, de túlélem, ugyanakkor nem lesz rá módom, hogy érzékeljem, mit tesznek velem, és arra sem, hogy kifejezzem kívánságaimat, ezennel azt kérem, hogy hagyjanak a saját otthonomban meghalni, ne élesszenek újra, és ne tartsanak mesterséges módon életben. Továbbá azt kérem, hogy feleségem, orvosom vagy valamelyik barátom a *habeas corpus* elvére hivatkozva aka-

dályozza meg, ha az otthonomból bármiféle kórházba akarnának szállítani.

Döntésem oka éppoly egyszerű, mint kényszerű: Parkinson-kóros vagyok, és a fehérvérűség egyik lassan ölő fajtájában szenvedek. Úgy érzem, eljött az idő, hogy megváltsam magam (*self-deliverance*), mielőtt képtelenné válnék a szükséges intézkedések megtételére.

Szeretném, ha barátaim tudnák, békés lelkiállapotban válok meg társaságtól, csekély reménnyel a személytelen túl-élésre (*de-personalised after-life*) túl az idő, a tér, az anyag és felfogóképességünk határain. Ez az óceáni érzés (*oceanic feeling*) gyakran segített a nehéz pillanatokban, miként most is, amikor e sorokat írom.

Ami mégis megnehezíti ezt az utolsó lépést, a fájdalom, amit tettem a túlélő barátaimnak, mindenekelőtt feleségemnek, Cynthiának okoz. Neki köszönhetem a viszonylagos békét és boldogságot, amelyet életem utolsó időszakában élveztem, mint előtte még soha.”

És aztán a végére még odabiggyeszti: „A fentiek 1982 júniusában íródtak, és azóta a feleségem úgy döntött, hogy harmincnégy év közös munka után nem tud szembenézni a halálom utáni élettel.”

– És erre következnek Cynthia sorai – mondta e sorok írói szerint állítólag Ottilia. – Így szólnak: „Félek mind a haláltól, mind a haldoklástól (*the act of dying*). Szerettem volna befejezni a munkámat Arthurnak – ez a történet akkor kezdődött, amikor útjaink 1949-ben véletlenül keresztezték egymást. Azonban bizonyos belső erőforrások (*inner resources*) ellenére sem tudok Arthur nélkül élni.

54

A kettős öngyilkosság soha nem vonzott, de most Arthur gyógyíthatatlan betegségei olyan stádiumba jutottak, hogy mást nem tehetek.”

Fogócskázás a tóparton

– Szép ez a Koestler, de csak amolyan giccstelmiségi locsogás a Kleistékhez képest! – rikoltotta feltehetően Mignon, és felhajt egy komoly pohárnyi pezsgőt. – De ha meglesz végre az asylumunk, a mi saját menedékházunk, akkor persze megcsinálhatjuk a londoni élőképet is! Az összes élőképet! – kiáltja a lányka. – És beállíthatjuk Kleist és Henriette Vogel jelenetét is! Ahogy ott hevernek a Wannsee partján. Semmi sem múlja felül ezt a képet!

– Igen – kapcsolódik be most feltehetően Andreas. – Ne felejtjük, hogy tényleg önfeledt derúvel csinálták végig az egészet. A Stimming fogadó személyzete később azt tanúsította, hogy a haláluk előtti napon folyamatosan fogócskáztak és kacagtak. És kértek egy asztalt a tó partjához, hogy ott kávézhassanak. Jéghidegben, 1811. november 20-án. És nem kérdés – folytatja Andreas –, hogy Henriette levele, amelyet Christoph Ernst Friedrich Peguillen porosz hadügyi tanácsoshoz írt viháncoló és szinte pimaszka, miközben még férjéről, a jó Vogelről is gondoskodni igyekeznek:

„Nagyon tisztelt barátom, az irántam mutatott mindig szerfölött hű barátságának most csodás próbát kell kiállnia, mert ugyanis mi ketten, nevezetesen az ismert Kleist és én, a Stimming fogadónál a Potsdam felé tartó úton fölöttébb gyámoltalan állapotban (*in einem sehr unbeholfenen Zustande*) vagyunk fellelhetőek, mert hát *lelőve* heverünk itt, és egy jóindulatú barát szí-

ves segélyére várunk, hogy törékeny hüvelyünket (*gebrechliche Hülle*) átadja a Föld erős várának. Próbáljon meg, legkedvesebb Peguilhenem, még ma este ide betoppanni, és mindent aszerint elrendezni, hogy az én jó Vozelem mindezek miatt a lehető legkevésbé rettenjen meg.

Adja át, hű barátom, az általam szívből szeretett nejének és lányának sokezernyi üdvözetem, miközben legyen meggyőződve arról, hogy az Ön és az Ön hozzátartozóinak szeretete és barátsága még életem utolsó pillanatában is a legnagyobb örömet okozza számomra.”

– Na, erre tényleg inni kell! – kiált fel Eduard, és elkezd szétöntögetni a maradék pezsgőt. – Csak nyugodtan, van még legalább négy üveg! De az ülésnek ezzel vége!

És ekkor Mignon, mintha készült volna erre a fellépésre, hirtelen benyúl az ingébe, előhúzza egy cédulát a melltartójából, odalép Andreas elé, és olvasni kezd:

„Én Henrikem, édesen zengőm, jácintágyásom, gyönyörtengerem, hajnal- és alkonyírom, eolhárfa, harmatom, békém szívárványa, dédelgetett gyermekem, szívem lüktetése, én örömöm a bánatban, én újjászületésem, én szabadságom, bilincsem, aranykelyhem, levegőm, forrásom, gondolatom, én drága bűnösöm, sóvárgott ittlétem és túllétem, szemem fénye, én legédeesebb terhem, legszebbik erényem, én büszkeségem, védelmezőm, én eszméletem, erdőm, fenségem, én kardom és pajzsom, nagy bátorságom, édenem, könnyeim, égi lajtorjám, Jánosom, Tassóm, lovagom, gyöngéd apródom, költőfejedelmem, kristályom, életem forrása, nyugalom, szomorúfüzem, védelmező és gyámolító uram, reményem, állhatatosságom, álmaim, legkedvesebb csillagképem, hízelkedő cicám, erős váram, boldogságom, halálom, szívem bolondja, magányom, hajóm, szépséges völgyem, fizetségem, én saját Wertherem, Léthém, bölcsőm, füstölőm és mirhám, hangom, bíróm, szentségesem, kedves álmodozóm, epekedésem, lelkem, idegem, aranytüköröm, rubinom, fuvolám, töviskoronám, ezer csodám, tanítóm és tanítványom, minden elgondoltnál és elgondolhatónál jobban szeretlek Téged.”

Aztán a papírt összegyűri, ledobja a földre, és hetykén Andreas szemébe néz: – Na, jössz?

És kopogós papucsában, suhogó szoknyájában elindul a hálókamrája felé.

Folytatása következik